

CE SE SCHIMBĂ ÎN CURRICULUM?

LITERATURA UNIVERSALĂ **Învățământul liceal, clasele X, XI și XII** **Profilurile umanist, real și general**

Prezentare analitică a proiectului Curriculumului 2026
Material pentru consultări publice

Chișinău, 2026

1. ESENȚA ACTUALIZĂRII CURRICULARE

Proiectul Curriculumului 2026 păstrează identitatea disciplinei, lectura operelor reprezentative, organizarea diacronică în clasele a X-a și a XI-a și perspectiva tematică în clasa a XII-a. Schimbarea majoră constă în modul de proiectare. Profesorul nu mai pornește doar de la tema literară și de la lista de texte, ci corelează explicit competența, rezultatul învățării, valoarea, conținutul, activitatea, produsul și evaluarea.

CONTINUITATE

Curriculumul 2026 nu înlocuiește istoria literară, conceptele sau lectura textului prin proiecte. El păstrează nucleul cultural al disciplinei și îl organizează mai clar în jurul acțiunilor observabile ale elevului.

Ce se păstrează din Curriculumul 2019

- 1. Textul literar rămâne obiectul central.** Epocile, curente, autorii, operele și conceptele sunt studiate prin lectură, interpretare și comparație.
- 2. Cele trei direcții formative se mențin.** Interpretarea textelor, abordarea inter- și transdisciplinară și exprimarea identității culturale în context universal rămân structura de bază.
- 3. Parcursul liceal rămâne coerent.** Clasele a X-a și a XI-a urmăresc evoluția literaturii, iar clasa a XII-a organizează învățarea prin teme și comparații.
- 4. Profesorul păstrează libertatea didactică.** Cadrul didactic selectează metode, resurse, texte alternative și activități potrivite clasei, cu respectarea finalităților.

Ce se schimbă în primul rând pentru profesor

Domeniul	În proiectul 2026	Efectul asupra profesorului
Proiectarea	Rezultatele învățării devin explicite.	Profesorul stabilește dovezile și criteriile înaintea activităților.
Progresia	Acțiunile cresc de la identificare la evaluare și mediere.	Profesorul evită repetarea aceluiași sarcini în toate clasele.
Unitatea de învățare	Valorile, conținuturile, noile educații și produsul sunt corelate.	Profesorul proiectează un traseu unitar, nu activități separate.
Textele	Apar texte de bază, alternative și pentru extindere.	Profesorul selectează realist în funcție de timp, profil și clasă.
Evaluarea	Rezultatele și produsele oferă dovezi observabile.	Profesorul folosește criterii, feedback, reflecție și revizuire.

2. SCHIMBĂRILE ESENȚIALE PENTRU PROFESOR

2.1. Proiectarea pornește de la rezultate observabile

În Curriculumul 2019, conținuturile, activitățile și produsele erau prezentate ca repere distincte. Proiectul 2026 introduce rezultate ale învățării pentru fiecare unitate, formulate prin acțiuni pe care elevul le poate demonstra. Profesorul identifică rezultatul, stabilește ce dovadă îl confirmă, formulează criteriile de reușită și abia apoi selectează textul, metoda și resursa.

LA LECȚIE

În locul unei proiectări centrate pe parcurgerea informației despre o epocă, profesorul urmărește ce poate explica, compara, argumenta sau evalua elevul prin raportare la text. Rezultatele de extindere susțin aprofundarea, fără a deveni cerințe identice pentru toți elevii.

2.2. Progresia competențelor devine explicită

Clasa	Acțiunea dominantă	Rolul profesorului	Exemple de sarcini
X	Identifică, ilustrează, explică.	Ghidează lectura, construiește vocabularul și oferă repere istorico-literare.	Comentariu ghidat, comparație simplă, hartă culturală, galerie digitală.
XI	Analizează, corelează, argumentează.	Solicită relaționarea dintre text, curent, context și limbaj artistic.	Recenzie, dosar cultural, sinteză, dezbateri, atlas multimedia.
XII	Compară, interpretează, evaluează, mediază.	Organizează sinteze tematice, transfer și reflecție critică autonomă.	Eseu comparativ, portofoliu reflexiv, arhivă multimedia, intervenție culturală.

Această progresie obligă profesorul să crească treptat autonomia, complexitatea textelor, numărul criteriilor de comparație, calitatea argumentelor și responsabilitatea elevului față de surse.

2.3. Unitatea de învățare are o arhitectură nouă

Fiecare unitate corelează valori, unități de competență, concepte fundamentale, conținuturi aplicative, noțiuni-cheie, texte recomandate, conținuturi interdisciplinare, contexte de învățare, noile educații, produs autentic și rezultate ale învățării. Profesorul trebuie să trateze aceste componente ca un singur traseu de învățare.

- 1. Punctul de pornire.** se selectează unitatea de competență și rezultatul urmărit.
- 2. Nucleul disciplinar.** se stabilesc conceptul, noțiunile și textele de bază.
- 3. Contextul formativ.** se integrează valoarea și o conexiune interdisciplinară relevantă.
- 4. Dovada învățării.** se alege produsul și se formulează criteriile de evaluare.

2. SCHIMBĂRILE ESENȚIALE PENTRU PROFESOR

2.4. Selecția textelor devine diferențiată și realistă

Proiectul păstrează marile epoci, curente și teme, dar organizează textele în categorii de bază, alternative și pentru extindere. Profesorul nu trebuie să parcurgă integral toate titlurile recomandate. El construiește nucleul obligatoriu al unității din textele de bază, alege alternative potrivite profilului și intereselor clasei și utilizează extinderea pentru aprofundare sau diferențiere.

DECIZIE PROFESIONALĂ	Selecția trebuie corelată cu numărul real de ore. Clasa a X-a are 5 unități, clasa a XI-a are 6, iar clasa a XII-a are 7. La profilul umanist sunt 68 de ore în clasa a XI-a și 66 în clasa a XII-a. La profilurile real și general sunt 34, respectiv 33 de ore.
-----------------------------	---

2.5. Diferențierea pe profiluri devine o cerință de proiectare

Profil	Statut și timp	Accent curricular	Ce ajustează profesorul
Umanist	Obligatorie. 1 oră în X, 2 ore în XI și XII.	Interpretare, argumentare și cultură literară aprofundată.	Volumul lecturii, numărul comparațiilor, documentarea și amploarea produsului.
Real	Opțională. 1 oră în fiecare clasă.	Rigoare, structurare logică și transfer interdisciplinar.	Selectează nucleul esențial și sarcini funcționale, compatibile cu timpul.
General	Opțională. 1 oră în fiecare clasă.	Cultură generală, lectură funcțională și comunicare.	Alege contexte apropiate de viața culturală și socială a elevului.

2.6. Interdisciplinaritatea și noile educații devin funcționale

Conexiunile cu istoria, filozofia, artele, educația pentru societate, științele, media și tehnologia apar în unități concrete. Profesorul selectează numai legăturile care ajută elevul să înțeleagă textul, contextul și valorile. Educația interculturală, pentru valori, media, pace, incluziune sau durabilitate se realizează prin personaje, conflicte, perspective și dileme literare.

EXEMPLU

În unitatea despre mitologie, profesorul poate compara două mituri cosmogonice și poate analiza un erou mitic într-o reinterpretare contemporană. Obiectivul rămâne interpretarea literară, iar istoria, artele și media oferă contexte de înțelegere.

2.7. Produsele autentice, evaluarea și mediul digital se corelează

Produsele autentice au public și utilitate: mini-expoziție, hartă culturală, dosar, atlas, arhivă, portofoliu sau mini-antologie. Profesorul planifică produsul pe etape, formulează criterii, oferă feedback și rezervă timp pentru revizuire. Instrumentele digitale și inteligența artificială pot sprijini documentarea, organizarea și prezentarea, dar nu substituie lectura, interpretarea personală și verificarea surselor.

3. CUM SE SCHIMBĂ PROIECTAREA PROFESORULUI

Proiectarea eficientă poate fi organizată în opt pași. Ordinea reduce riscul ca activitatea sau produsul să devină scop în sine și menține lectura literară în centrul unității.

Nr.	Decizia profesorului	Aplicare practică
1	Alege rezultatul învățării	Precizează ce va demonstra elevul la final: identifică, explică, analizează, compară, argumentează sau evaluează.
2	Stabilește dovada	Selectează răspunsul, eseul, dezbateră, portofoliul sau produsul care arată atingerea rezultatului.
3	Formulează criteriile	Definește clar calitatea înțelegerii, utilizarea dovezilor din text, coerența argumentării, organizarea și responsabilitatea față de surse.
4	Selectează textele	Construiește nucleul din textele de bază și alege alternative ori extinderi numai dacă timpul și profilul permit.
5	Construiește secvența	Planifică lectura, contextualizarea, analiza, comparația, reflecția, redactarea sau prezentarea.
6	Integrează valoarea și conexiunea	Alege o valoare și cel mult conexiunile interdisciplinare care susțin sensul textului și rezultatul.
7	Diferențiază	Ajustează volumul textului, suportul, nivelul de ghidaj, rolurile și complexitatea produsului, fără a pierde finalitatea comună.
8	Evaluează progresul	Oferă feedback pe parcurs, solicită autoevaluare și revizuire, apoi analizează rezultatul final.

Ce trebuie evitat

- 1. Parcurgerea mecanică a tuturor textelor.** Oferta curriculară trebuie selectată în funcție de nucleul unității și timpul real.
- 2. Proiectul fără legătură cu lectura.** Produsul trebuie să demonstreze interpretarea, documentarea și argumentarea.
- 3. Interdisciplinaritatea decorativă.** Conexiunea trebuie să clarifice textul, nu să adauge informații fără funcție.

4. Aceleași cerințe pentru toate clasele și profilurile. Complexitatea și autonomia trebuie ajustate conform progresiei și timpului disponibil.

5. Evaluarea doar la final. Feedbackul, criteriile, autoevaluarea și revizuirea se includ pe parcursul unității.

4. CONDIȚII DE IMPLEMENTARE ȘI REPERE FINALE

Condiții necesare pentru activitatea profesorului

Condiția	Cerința practică
Înțelegerea concepției	Informația istorico-literară sprijină formarea cititorului autonom și reflexiv.
Planificarea realistă	Textele, sarcinile și produsele se raportează la orele disponibile și la profil.
Accesul la resurse	Profesorul are nevoie de opere, fragmente, bibliotecă, surse culturale verificate și resurse digitale accesibile.
Criterii comune	Evaluarea scrisă, orală și multimodală utilizează criterii cunoscute de elevi.
Formare continuă	Profesorii au nevoie de sprijin pentru proiectarea pe rezultate, produsele autentice, diferențiere și evaluarea formativă.
Cooperare profesională	Proiectele interdisciplinare se coordonează cu profesorii disciplinelor partenere și cu biblioteca, muzeul sau teatrul.
Reguli pentru mediul digital	Școala clarifică verificarea surselor, citarea, integritatea academică, confidențialitatea și utilizarea instrumentelor de inteligență artificială.

Repere sintetice pentru consultările publice

- 1. Continuitatea este reală.** Nucleul cultural, lectura textului, marile epoci, curente și teme se păstrează.
- 2. Schimbarea principală este operațională.** Profesorul proiectează mai clar legătura dintre competență, rezultat, conținut, activitate, produs și evaluare.
- 3. Progresia devine verificabilă.** Clasa a X-a construiește baza, clasa a XI-a aprofundează analiza, iar clasa a XII-a dezvoltă comparația și evaluarea critică.
- 4. Diferențierea devine obligatorie.** Profilul, timpul, nivelul clasei și accesul la texte determină volumul și complexitatea sarcinilor.
- 5. Produsele au sens numai dacă demonstrează lectura.** Expoziția, atlasul, dosarul sau portofoliul trebuie să valorifice textul și să ofere dovezi ale învățării.
- 6. Profesorul rămâne autorul demersului didactic.** Curriculumul stabilește finalitățile și reperele, iar cadrul didactic decide metodele, resursele și formele de organizare potrivite clasei.

CONCLUZIE

Proiectul Curriculumului 2026 aduce profesorului mai multă claritate în proiectare și evaluare, dar solicită selecție atentă, diferențiere, coordonarea componentelor unității și gestionarea realistă a timpului. Reușita implementării depinde de păstrarea lecturii autentice în centrul lecției și de folosirea rezultatelor învățării ca repere pentru progresul elevului.